

4. Зварський, В. К. Державна підтримка сільського господарства [Текст] / В. К. Зварський, В. П. Горьовий // Економіка АПК. — 2010. — № 4. — С. 74–80.
5. Міщенко, Д. А. Механізми державного регулювання розвитку аграрного сектора економіки України: теорія та методологія [Текст]: монографія / Д. А. Міщенко. — Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. фін. акад., 2014. — 308 с.
6. Могильний, О. М. Державне регулювання аграрного виробництва в період трансформації економіки [Текст] / О. М. Могильний. — К.: ІАЕ УААН, 2002. — 430 с.
7. Олійник, Т. І. Державна підтримка аграрного сектору економіки України [Текст] / Т. І. Олійник // Економіка АПК. — 2009. — № 7. — С. 80–86.
8. Пасхавер, Б. Й. Виклики і шляхи агропродовольчого розвитку [Текст] / Б. Й. Пасхавер, О. В. Шубравська, Л. В. Молдаван та ін.; за ред. Б. Й. Пасхавера; НАН України; Ін-т екон. та прогноз. — К., 2009. — 432 с.
9. Присяжнюк, М. В. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) [Текст] / М. В. Присяжнюк, М. В. Зубець, П. Т. Саблук та ін.; Ін-т аграр. економіки. — К.: ННЦ ІАЕ, 2011. — 1008 с.
10. Калетник, Г. М. Державна фінансова підтримка сільськогосподарських товаровиробників [Текст] / Г. М. Калетник, І. В. Пришляк // Економіка АПК. — 2010. — № 8. — С. 52–56.
11. Мазур, Г. Ф. Бюджетні важелі фінансово-економічного механізму розвитку агропромислового виробництва [Текст] / Г. Ф. Мазур // Економіка АПК. — 2012. — № 5. — С. 59–63.
12. Шолойко, А. С. Підходи до розподілу коштів бюджетної підтримки сільськогосподарських товаровиробників [Текст] / А. С. Шолойко // Економіка АПК. — 2011. — № 11. — С. 66–69.
13. Methodology for the measurement of support and use in policy evaluation [Electronic resource] / Organization for economic cooperation and development. — Available at: \www/URL: <http://www.oecd.org/agriculture/agricultural-policies/1937457.pdf>
14. Agricultural Support: How is it Measured and What does it Mean? [Electronic resource] / Organization for economic cooperation and development // Policy Brief. — 2004. — Available at: \www/URL: <http://www.oecd.org/tad/agricultural-policies/39283341.pdf>
15. Trade and Agriculture Directorate. Agricultural policies and support. Producer and Consumer Support Estimates database [Electronic resource] / Organization for economic cooperation and development. — Available at: \www/URL: <http://www.oecd.org/tad/agricultural-policies/producerandconsumersupportestimatesdatabase.htm#browsers>
16. Ukraine. Producer and Consumer Support Estimates database [Electronic resource] / Organization for economic cooperation and development. — Available at: \www/URL: <http://www.oecd.org/countries/ukraine/producerandconsumersupportestimatesdatabase.htm>
17. Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2013 [Electronic resource] // Agricultural Policy Monitoring and Evaluation. — OECD Publishing, 2013. — P. 273–284. — Available at: \www/URL: http://dx.doi.org/10.1787/agr_pol-2013-26-en

ИССЛЕДОВАНИЕ ДИНАМИКИ И СТРУКТУРЫ МЕР БЮДЖЕТНОЙ ПОДДЕРЖКИ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА В УКРАИНЕ

В статье проведен анализ динамики мер государственной поддержки производителей сельскохозяйственной продукции Украины за 1995–2012 годы. Исследованы структурные изменения в поддержке производителей, которые засвидетельствовали значительное влияние мер косвенной поддержки, а именно поддержки рыночных цен. Проанализирована взаимосвязь между бюджетными выплатами и мерами поддержки рыночной цены. Проведено сравнение расходов Государственного бюджета Украины, предназначенных на развитие аграрного сектора, с фактическими выплатами сельхозпроизводителям. Установлено недофинансирование по большинству направлений поддержки.

Ключевые слова: расходы бюджета, финансовая поддержка, бюджетные выплаты, прямые выплаты, поддержка рыночной цены, субсидии.

Кулаковська Тетяна Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент, кафедра економіки промисловості, Одеська національна академія харчових технологій, Україна, e-mail: Tatyana_Kula@mail.ru.

Кулаковская Татьяна Анатольевна, кандидат экономических наук, доцент, кафедра экономики промышленности, Одесская национальная академия пищевых технологий, Украина.

Kulakovska Tetyana, Odessa National Academy of Food Technologies, Ukraine, e-mail: Tatyana_Kula@mail.ru

УДК 332.1(23.0).001

DOI: 10.15587/2312-8372.2015.47516

Польовська В. В.

АКТУАЛІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ГІРСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Посилена увага до вирішення проблемності розвитку гірської місцевості обумовлює необхідність поглибленого дослідження з метою обґрунтування підходів щодо забезпечення збалансованого розвитку територій гірського краю. У статті узагальнено теоретико-практичні підходи щодо розвитку гірських територій, їх ролі в системі економіки регіону. Обґрунтовано доцільність актуалізації окреслення проблемних питань гірських територій для пошуку оптимальної моделі їх результативного вирішення.

Ключові слова: розвиток гірських територій, теоретико-практичні підходи, забезпечення збалансованого розвитку, проблемні питання.

1. Вступ

Території гірської місцевості займають значну частину (1/4) поверхні Землі, де проживає близько 10 % населення планети. Значною є частка гірських територій і в Європі, вона становить близько 35 % її площі, де проживає понад 25 % населення. Серед найбільших

європейських гірських масивів значну частку займає Карпатський регіон із населенням близько 20 мільйонів чоловік [1]. Райони гірської місцевості відіграють важливу роль у забезпеченні збалансованого соціально-економічного й екологічного розвитку економічної системи регіону зі значною часткою гористої місцевості. При цьому вони обумовлюють значний природно-

ресурсний і етнокультурний потенціал, формуючи життєздатне середовище для гірських мешканців. Однак, через складні умови життєдіяльності в гірському краю існують проблемні питання, що мають негативний вплив не тільки на функціонування суб'єктів господарювання, але й здоров'я людей та довкілля [2].

2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми

Актуалізацію розвитку гірських територій обґрунтовує М. Голубець [3], відмічаючи, що гори є важливим джерелом води, корисних копалин, лісових і сільськогосподарських продуктів, скарбницею біотичного різноманіття, місцем оздоровлення та відпочинку. Від стану гірських екосистем залежить доля майже половини населення Землі. Однак, як відмічає науковець, порівняно із суміжними рівнинними територіями, вони характеризуються численними ознаками депресивності, економічною й політичною маргінальністю, незадовільним станом взаємозв'язку між структурними компонентами гірських геосоціосистем.

Збереження і розширене відтворення гірських екосистем, зокрема Українських Карпат, як акцентує Г. Гуцук [4], потребує особливої уваги, оскільки відбувається дестабілізація природних ландшафтів і екосистем, що в перспективі не сприятиме забезпеченню збалансованого розвитку гірських територій.

Х. Маковєв вважає, що гірські території можна порівняти з гігантськими етнографічними музеями — заповідниками народної архітектури з властивими тільки їм формами господарювання і формуванням побуту, збережених історично. Він наголошує, що через багатовікову ізоляцію і широкий спектр екологічних можливостей гірські мешканці зуміли зберегти самобутню культуру, звичаї і спосіб життя. Необхідність постає у збереженні гірського середовища, а поряд з цим і культури гірських мешканців, оскільки це завдання можна порівняти зі збереженням біологічного генофонду [5]. Особливої уваги території гірської місцевості за Ю. Бадейковим потребують ще й тому, що це є життєве середовище для проживання значної кількості населення, оскільки 48 % усієї поверхні суші Землі знаходиться вище 500 м; 27 % — вище 1000 м; 11 % — вище 2000 м; 5 % — вище 3000 м і 2 % — вище 4000 м [6]. Ю. Голубчиків наводить такі інформаційні дані щодо населення гірської місцевості: в горах на висотах більш ніж 1000 м проживає 330 млн. чол., або 8 % населення земної кулі, із них 250 млн. чол. проживає на висотах від 1000 до 2000 м, 50 млн. чол. — від 2000 до 3000 м, а решта 30 млн. чол. — на висотах більше 3000 м над рівнем моря [7].

Важливу роль гір відмічає Г. Доганоглу, оскільки вважає, що [8]: гірські регіони є не лише важливими центрами культурної і природної спадщини, але й відіграють вирішальну роль у життєзабезпеченні всієї екосистеми континенту впливаючи на наслідки зміни клімату. Водночас складність рельєфу, малодоступність і розпорошеність населення створюють додаткові труднощі економічного розвитку.

З метою збереження, охорони і розширеного відтворення територій гірської місцевості виникає необхідність поєднання зусиль органів державної влади, місцевого самоврядування, громади і суспільства в цілому. Пошук

оптимальної моделі збалансованого розвитку гірських територій потребує уваги з боку як вітчизняних, так і зарубіжних науковців і практиків, а також обговорення проблемних питань гірського краю.

3. Об'єкт, ціль та задачі дослідження

Об'єкт дослідження — розвиток гірських територій.

Проведені дослідження ставили *за мету* виявити сучасні актуалізаційні підходи щодо забезпечення збалансованого розвитку гірської місцевості з обґрунтуванням їх ролі в межах економічної системи регіону.

Для досягнення поставленої мети вирішувалися наступні завдання:

- узагальнити теоретико-практичні аспекти важливості розвитку гірських територій;
- окреслити роль гірських територій в економічній системі регіону;
- обґрунтувати актуалізаційні підходи стосовно розвитку гірської місцевості.

4. Результати дослідження актуальних питань розвитку гірських територій

Нині, проблеми життєзабезпечення населення, яке проживає на гірських територіях активно обговорюються на різних рівнях суспільного розвитку. Так, важливість вирішення проблемних питань гірської місцевості, а також роль гірських територій відзначено і започатковано у 2003 р. Генеральною Асамблеєю ООН міжнародного свята «Міжнародний день гір» (International Mountain Day), передусім з метою організації заходів, що актуалізуватимуть і підвищуватимуть увагу світової спільноти до вирішення проблемних питань і забезпечення збалансованого розвитку гірських територій.

Серед важливих проблем гірських територій, що потребують негайного вирішення є безробіття, низький рівень життя населення бідність, низькі рівні охорони здоров'я, санітарії, освіти, незадовільне енергетичне забезпечення. При цьому розвиток гірських екосистем багато в чому залежить від природних катаклізмів — зсувів, селевих потоків, ерозії ґрунтів, снігових лавин, вітровалів тощо. До прикладу, найбільших збитків для гірських територій Закарпатської області завдали паводки 1947, 1962, 1974, 1979, 1992, 1998 та 2001 р.р. До того ж область характеризується високим рівнем сукупного прояву небезпечних геологічних процесів, таких як зсуви, селі, бічна річкова і площинна ерозія, карст, підвищена сейсмічність та інші, а повені тільки загострюють зазначені прояви [9].

У науковій літературі значну увагу приділено забезпеченню стійкого розвитку гірських територій, про що відмічалось ще на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 3–14 червня 1992 р.), що закріплено у Порядку денному на XXI ст. (Agenda-21) розділ 13 «Сталий розвиток гірських регіонів», Плані дій Світового Саміту з проблем сталого розвитку (Йоганнесбург, 2002 р.).

Проведення конференції у Ріо-де-Жанейро у 1992 р. стало поштовхом до розширення актуалізації розвитку гірських територій, після якої у глобальному масштабі почалися активні дії на підтримку гірських регіонів і народів. На всіх континентах були проведені широко-масштабні міждержавні консультації щодо забезпечення

стійкого розвитку гірських країн. Рада Європи прийняла Європейську гірську хартію [2], яка є основою Європейської гірської Конвенції, що тісно переплітається з реформуванням всієї сільськогосподарської політики в країнах Євросоюзу з метою надання гірським регіонам рівних можливостей розвитку. Активну участь у забезпеченні сталого розвитку гірських територій взяли неурядові гірські організації, що було підтверджено на зустрічі в Лімі (Перу, 1995 р.), де було ухвалено рішення про створення Гірського форуму, який обумовив формування глобальної інформаційної мережі, що акумулюватиме об'єктивну інформацію про гори, проблемні питання гірських територій з метою пошуку альтернативної моделі життєзабезпечення гірських мешканців на перспективу.

Організаційна структура Гірського форуму – децентралізована конференція регіональних (континентальних) мереж, зокрема азійсько-тихоокеанська, африканська, європейська, латиноамериканська і північно-американська. Регуляторну функцію форуму виконує тріумвірат відомих гірських центрів – Міжнародного центру з інтегрального розвитку гір, Гірського інституту (Західна Вірджинія, США) і Картофельного центру в Лімі (Перу) [10].

У преамбулі до розділу 13 «Сталий розвиток гірських регіонів» Порядку денного на ХХІ ст. [11] окреслено вагомість гірських територій і відмічено, що гори є важливим джерелом водного, енергетичного і біологічного різноманіття. Вони є однією з найбільших екосистем, що має важливе значення для виживання глобальної екосистеми. Однак наголошено і на проблемних питаннях, оскільки гірські екосистеми є дуже вразливими і швидко змінюються через: ерозію ґрунтів, зсуви; звуження життєвого середовища із-за складних умов проживання в горах; видового зменшення генетичного розмаїття. Відмічені процеси призводять до деградації природного середовища. У соціальному плані для населення, що проживає в гірських районах, характерне повсюдне збідніння й втрата традиційних навичок. Тому постає необхідність у швидкому реагуванні суспільства до проблем розвитку гірських територій.

Забезпечення комплексного підходу до розв'язання проблем сталого розвитку Карпатського регіону Європи вбачається через інтегрування у національну та регіональну стратегію і політику розвитку окремої політики, орієнтованої конкретно на гірські регіони. Ці положення відображені у Рекомендації 296 (2010 р.) Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи «Сталий розвиток гірських регіонів і досвід Карпатських гір» [12].

Науковці вважають [13], що ідею сталого розвитку потрібно розглядати в безпосередньому взаємозв'язку з ідеєю охорони життєвого середовища, що є сферою довкілля, у якому відбувається розвиток суспільства та його економічна і культурна діяльність. При цьому, сталий розвиток можливий лише за сприятливих умов життєвого середовища і, навпаки, оптимальні для людини умови життєвого середовища є запорукою сталого розвитку. Стосовно Українських Карпат програма зрівноваженого розвитку повинна охоплювати передусім ті галузі господарства, які мають економічне і соціальне значення і від стану яких залежить екологічна стабільність у регіоні, зокрема сільське, лісове і водне господарство, рекреаційна і туристична галузі.

Карпатський регіон, як відмічають Л. Руденко та С. Лісовський, займає особливе місце серед інших регіо-

нів України, оскільки Українські Карпати, як частина гірської системи Карпат, відіграють важливу природо-регулюючу та кліматоформуючу функцію в масштабах Європи, де адміністративні області української частини Карпат мають унікальні полікомпонентні природні ресурси – лісові, водні, рекреаційні [14].

Актуалізацію розвитку гірських територій підтвердило ряд проведених важливих форумів і конференцій, присвячених розгляду проблемних питань досліджуваних територій, зокрема:

- Всесвітній гірський форум, проведений у французькому місті Шамбері (2000 р.), де було прийнято «Хартію гірських народів», яка обґрунтувала формування гірської політики на основі виконання трьох важливих умов [15]: *по-перше*, гірські території повинні знайти місце в суспільстві, зберігаючи свою унікальність; *по-друге*, гірські території повинні прийняти виклик відкритості та економічного змагання, а також зміни умов торгівлі на свою користь; *по-третє*, гірським територіям необхідно зберегти контроль за станом довкілля та управління природними ресурсами з урахуванням не лише необхідності, але й від імені національної і світової спільноти;
- Конвенція щодо охорони Альп (Зальцбург, 1991 р.), як міжнародна домовленість і успішна модель у сфері забезпечення охорони навколишнього природного середовища та сталого розвитку гірських регіонів, основа якої сприяє започаткуванню партнерських ініціатив та подальшого зміцнення співпраці між Альпійськими та Карпатськими державами;
- IV Міжнародна конференція «Сталий розвиток гірських територій: проблеми регіонального співробітництва та регіональної політики гірських районів» проведена у Владикавказі в 2001 р.;
- Декларація з питань довкілля та сталого розвитку в Карпатському та Дунайському регіонах (Бухарест, 2001 р.);
- Всесвітня зустріч на вищому рівні зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі (World Summit on Sustainable Development in Johannesburg, South Africa, 2002 р.) [16], де уряди країн, агенції ООН і НГО домовились співпрацювати для подолання найважливіших факторів тиску на гірські екосистеми і населення гір. FAO разом із UNEPом (United Nations Environment Programme) і урядом Швейцарії оголосили про створення Міжнародної Співпраці для Стійкого Розвитку Гірських Регіонів (International Partnership for Sustainable Development in Mountain Regions) – від імені 15 країн-учасників Фокусної групи МРГ (International Year of Mountains Focus Group) в її основі – принципи «участі» (в розумінні: повинні мати голос усі, хто «замішаний» в проблемі) і «довгостроковості»;
- Резолюція 53/24 Генеральної Асамблеї ООН, де було проголошено 2002 р. Міжнародним роком гір (Міжнародний документ від 10.11.1998 р.) із закликом до керівників держав, національних, міжнародних і неурядових організацій, а також представників приватного сектору сприяти і підтримувати проведення заходів щодо розвитку гірських територій на міжнародному рівні;
- Глобальний Гірський Саміт у Бішкеку (29 жовтня – 1 листопада 2002 р.), де було підведено підсумки Міжнародного року гір (2002 р.) оголошеного Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних

Націй. У самміті взяли участь більш ніж 60 делегатів із 60 країн світу. Логічним підсумком самміту було формування так званої Бішкекської Гірської платформи, створеної на основі багатьох декларацій основних глобальних «подій» (конференцій, і т. п.) у горах, яка повинна стати настановою для урядів, у сфері покращення добробуту горян, захисту гірських екосистем, оптимального використання гірських ресурсів.

Логічним продовженням проекту «Міжнародний рік гір» було прийняття рішення Генеральною Асамблеєю ООН про встановлення Міжнародного дня гір (англ. *International Mountain Day*), як міжнародного свята, що відзначається щороку 11 грудня, починаючи з 2003 р.;

— Карпатський екологічний Форум «Майбутнє Карпат в наших руках» (с. Кострино Закарпатської області, грудень 2002 р.), де було підведено підсумки проведення Міжнародного Року Гір в Україні з окресленням пропозицій щодо збереження Карпат;

— Міжнародна конференція «Люди і гори» (Рахів, Закарпатська область, 2002 р.), де розглядалися різноманітні аспекти забезпечення сталого розвитку гірських територій, зокрема соціально-економічні проблеми горян та шляхи збалансованого використання природно-ресурсного потенціалу гір, а також проблеми збереження біологічного та ландшафтного різноманіття гірських територій та підходи щодо застосування превентивних заходів з метою ліквідації наслідків стихійних явищ у горах;

— Міжнародна науково-практична конференція «Сталий розвиток Карпат: сучасний стан та стратегія дій» (9–10 листопада 2006 р., Львівська обл., смт. Славське) [17], де розглядалися проблемні питання соціально-економічного розвитку гірських територій, забезпечення екологічної безпеки та збереження біорізноманіття Карпатського регіону, а також підходи до управління ними;

— Міжнародна науково-практична конференція «Роль гірських резерватів і національних парків у збереженні природної спадщини гірських територій» (23–25 вересня 2009 р., с. Кострино, Закарпатська обл.) [18], де було обґрунтовано роль гірських територій, важливість збереження пралісових екосистем, флори, фауни Карпат, сталого розвитку гірського регіону, формування і розширення екологічної мережі в гірській місцевості та інші природоохоронні проблеми;

— Міжнародна науково-практична конференція «Сталий розвиток Карпат та інших гірських регіонів Європи» (вересень 2010, Ужгород) [19], що відбулася на регіональному рівні, де було відмічено, що важливим стабілізуючим чинником у процесах життєзабезпечення населення окремих країн виступають гірські масиви Карпат, відіграючи нині, як і Альпи, Піренеї, Кавказ, Скандинавські та інші гори Європи, важливу роль у життєзабезпеченні континенту, формуванні глобальної екологічної безпеки в майбутньому. Незважаючи на те, що в Європі гірські масиви займають понад 17 % території, від стану гірських екосистем залежить доля майже кожного другого європейця, 10 % яких мешкають у горах, а близько 40 % — у басейнах річок, що беруть витoki в горах. Відповідно до цього органам державної влади та місцевого самоврядування необхідно звернути

особливу увагу на вирішення проблем збереження соціального, економічного й природного потенціалу регіонів, розташованих на території Карпатських гір і гірських регіонів Європейського континенту. Проте реалізація багатограних проектів збереження різноманіття і забезпечення сталого розвитку гірських територій можливе лише за умови об'єднання матеріальних, фінансових, інтелектуальних та організаційних зусиль і можливостей державних та громадських інституцій, органів місцевого самоврядування всього європейського співтовариства;

— III Міжнародна науково-практична конференція «Сталий розвиток Карпат: сучасний стан та стратегія дій», яка проводилася у Львові (4–5 жовтня 2012 р.), де було обговорено широкий спектр актуальних соціально-економічних та екологічних проблем Українських Карпат, вироблення концептуальних підходів і практичних рекомендацій щодо їх вирішення у контексті Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат, формування та реалізація ефективної гірської політики в Україні.

5. Обговорення результатів дослідження актуалізації розвитку гірських територій

Актуалізація розвитку гірських територій, окреслення необхідності формування результативної гірської політики держав, виокремлена у резолюціях узагальнених наукових зібрань (форумів, конференцій) і обґрунтована у міжнародних документах. Україна також приймає безпосередню участь у формуванні виваженої гірської політики, що підтверджено прийняттям Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат (Карпатська конвенція, 2003 р.), ратифікованої Законом України «Про ратифікацію Карпатської конвенції» № 1672 від 7 квітня 2004 р. Відмічені заходи відбуваються в рамках проекту «Довкілля для Європи» [20] започаткованого ще у 1991 р., і спрямованого на збереження, охорону і розширення відтворення гірських екосистем, забезпечення сталого розвитку гірської місцевості, формування комфортного середовища проживання гірських мешканців. Відмічений проект є важливою складовою у формуванні партнерських відносин як в межах прикордонного, так і транскордонного співробітництва.

У Рамковій конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат [21] наголошено про унікальність і багатогранність гірської системи Карпати, обґрунтовано її екологічну цінність як для нинішніх, так і майбутніх поколінь, оскільки вона має вагомий еколого-економічний, етнокультурний, рекреаційно-туристичний значення.

Важливою подією у сфері забезпечення збалансованого розвитку територій стало проведення Конференції ООН з питань сталого розвитку «Ріо-2012» (Ріо-де-Жанейро, Бразилія, 20–22 червня 2012 р.), або «Ріо+20», як логічне втілення ідей, започаткованих у 1992 р. На конференції було узагальнено міжнародний досвід у сфері забезпечення сталого розвитку, в тому числі намічено перспективи розширеного відтворення гірських територій з метою охорони і збереження екосистем гірської місцевості.

Таким чином, забезпечення збалансованого розвитку гірських територій обумовлює необхідність поєднання інтересів всіх гілок влади, в тому числі органів місцевого

самоврядування, громади і потребує оперативного втручання та результативного вирішення.

6. Висновки

У результаті проведених досліджень:

1. Узагальнено теоретико-практичні аспекти щодо обґрунтування важливості розвитку гірських територій передусім для мешканців гірського краю з акцентуванням уваги на вирішенні соціально-економічних проблем горян та виокремленням шляхів збалансованого використання природно-ресурсного потенціалу гір. Обґрунтовано необхідність збереження гірських екосистем та доцільності формування превентивних заходів з метою ліквідації наслідків стихійних явищ у межах гірських територій.

2. Окреслено роль гірських територій в економічній системі регіону, оскільки значна частка (1/3) населення Європи проживає на гірських територіях. При цьому гірські регіони є вагомим джерелом природних ресурсів, мають кліматоутворюючу і регулюючу дію для формування екологічно комфортного середовища проживання.

3. Обґрунтовано актуалізаційні підходи стосовно розвитку гірських територій через призму міжнародних форумів і конференцій присвячених розгляду проблемних питань гірського краю, вирішення яких можливе за умови поєднання інтересів і можливостей як органів державної влади, так і місцевого самоврядування та громади.

Література

1. Країни-члени Ради Європи за сталий розвиток гірських регіонів Європи [Електронний ресурс]: декларація. — Режим доступу: [www/URL: http://cbr.nature.org.ua/doc/uzhdecl.doc](http://cbr.nature.org.ua/doc/uzhdecl.doc)
2. Борщук, Є. М. Особливості функціонування еколого-економічної системи гірського регіону [Текст]: мат. Міжнар. наук.-практ. конф. / Є. М. Борщук; за ред. В. С. Кравціва // Сталий розвиток Карпат: сучасний стан та стратегія дій. — Л.: Ін-т регіональних досліджень НАН України, 2006. — 196 с.
3. Голубець, М. А. Сталий розвиток Українських Карпат: структурно-функціональний контекст [Текст]: мат. Міжнар. наук.-практ. конф., 8–10 вересня 2010 р., Ужгород / М. А. Голубець // Сталий розвиток Карпат та інших гірських регіонів Європи. — У: ТзОВ «Папірус-Ф», 2010. — С. 35–37.
4. Гуцуляк, Г. Д. Еколого-економічні аспекти сталого розвитку Карпатського регіону України [Текст]: мат. Міжнар. наук.-практ. конф. / Г. Д. Гуцуляк, Ю. Г. Гуцуляк; відп. ред. В. С. Кравців // Сталий розвиток Карпат: сучасний стан та стратегія дій. — Л.: Ін-т регіональних досліджень НАН України, 2006. — 196 с.
5. Макоев, Х. Х. Проблемы и перспективы устойчивого развития горных регионов [Текст] / Х. Х. Макоев // Известия ТулГУ. Технические науки. — 2009. — Вып. 2. — С. 234–242.
6. Баденков, Ю. П. Устойчивое развитие горных территорий [Текст] / Ю. П. Баденков // Известия РАН. Серия: географическая. — 1988. — № 6. — С. 7–21.
7. Голубчик, Ю. Н. Горы в жизни народов [Текст] / Ю. Н. Голубчик // География в школе. — 1988. — № 2. — С. 28–33.
8. Сталий розвиток Карпат та інших гірських регіонів Європи [Електронний ресурс]: мат. Міжнар. наук.-практ. конф., вересень 2010, Ужгород. — Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2216/>
9. Екологія та природні багатства України: загальноукраїнський проект [Текст] / Громадська організація «Українське наукове товариство геральдики та вексилології». — К.: Видавництво «Новий Світ», 2006. — 279 с.
10. Горная повестка дня на XXI век: новые формы международного сотрудничества по проблемам устойчивого развития горных территорий [Текст] // Известия РАН. Серия: географическая. — 1998. — № 6. — С. 137–138.
11. Программа действий. Повестка дня на XXI век и другие документы Конференции в Рио-де-Жанейро в популярном изложении [Текст]. — Женева: Центр «За наше общее будущее», 1993. — 70 с.
12. Бучинський, І. О. Клімат Українських Карпат [Текст] / І. О. Бучинський, М. М. Волеваха, В. О. Коржів. — К.: Наук. думка, 1971. — 172 с.
13. Стойко, С. Антропогенна трансформація природних екосистем Українських Карпат та програма сталого розвитку [Текст] / С. Стойко, І. Койнова // Вісник Львівського університету. Серія географічна. — 2014. — Вип. 45. — С. 49–63.
14. Руденко, Л. Г. Роль Українських Карпат у забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку України [Текст] / Л. Г. Руденко, С. А. Лісовський // Український географічний журнал. — 2003. — Т. 3. — С. 23–29.
15. Голубець, М. А. Концептуальні засади сталого розвитку гірського регіону [Текст]: монографія / М. А. Голубець, П. С. Гнатів, М. П. Козловський. — Львів: Поллі, 2007. — 288 с.
16. Карпатський екологічний форум «Майбутнє Карпат — в наших руках» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www/URL: http://carpathians.org.ua/ecoforum.html
17. Кравців, В. С. Сталий розвиток Карпат: сучасний стан та стратегія дій [Текст]: мат. Міжнар. наук.-практ. конф. / відп. ред. В. С. Кравців. — Л.: Ін-т регіональних досліджень НАН України, 2006. — 196 с.
18. Роль гірських резерватів і національних парків у збереженні природної спадщини гірських територій [Текст]: мат. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 10-й річниці створення Ужанського національного природного парку, 23–25 вересня 2009 р., с. Кострино, Україна. — Ужгород, 2009. — 296 с.
19. Сталий розвиток Карпат та інших гірських регіонів Європи [Електронний ресурс]: мат. Міжнар. наук.-практ. конф., вересень 2010, Ужгород. — Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2216/>
20. Мінприроди готується до участі у 6-ій Конференції Міністрів «Довкілля для Європи» [Електронний ресурс] / Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру. — Режим доступу: www/URL: http://land.gov.ua/usi-novyny.html?view=item&id=93974
21. Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_164](http://www/URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_164)

АКТУАЛІЗАЦІЯ РАЗВИТИЯ ГОРНЫХ ТЕРРИТОРИЙ

Усиленное внимание к решению проблем развития горной местности обуславливает необходимость углубленного исследования с целью обоснования подходов по обеспечению сбалансированного развития территорий горного края. В статье обобщены теоретико-практические подходы по развитию горных территорий, их роли в системе экономики региона. Обоснована целесообразность актуализации определения проблемных вопросов горных территорий для поиска оптимальной модели их результативного решения.

Ключевые слова: развитие горных территорий, теоретико-практические подходы, обеспечение сбалансированного развития, проблемные вопросы.

Польовська Василина Василівна, здобувач, кафедра економіки підприємства, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Україна, e-mail: lesyagazuda@gmail.com.

Полевская Василиса Васильевна, соискатель, кафедра экономики предприятия, ГБУЗ «Ужгородский национальный университет», Украина.

Polovska Vasilisa, SHEI «Uzhhorod National University», Ukraine, e-mail: lesyagazuda@gmail.com